

LINEARNE JEDNAČINE SA PARAMETRIMA

PONOVIMO!!!

Pod linearnom jednačinom "po x " podrazumijevamo svaku jednačinu sa nepoznatom x koja se ekvivalentnim transformacijama svodi na jednačinu oblika:

$$a \cdot x = b$$

gde su a i b dati realni brojevi.

Za svaku linearnu jednačinu važi:

- 1) $ax=b$, $a = 0$ i $b = 0$ jednačina ima beskonačno mnogo rješenja ($x \in \mathbf{R}$)
primjer: $0x = 0$, svaki broj zadovoljava jednakost (svaki broj pomnožen sa 0 daje 0)
- 2) $ax=b$, $a = 0$ i $b \neq 0$, jednačina nema rješenje ($x \in \emptyset$)
primjer: $0x = 5$ nema rješenje (ne postoji broj koji pomnožen sa 0 daje 5)
- 3) $ax = b$, $a \neq 0$, rješenje jednačine je $x = \frac{b}{a}$
primjer: $2x = 4$, rješenje je $x = \frac{4}{2}$ tj. $x = 2$

Iz ova tri slučaja vidimo da od a i b zavisi da li će jednačina i koliko rješenja imati. Šta se dešava kada a nije konkretan broj nego izraz koji sadrži neki parametar? Kako znati koja od navedene tri mogućnosti je zastupljena u zadatku?

U tom slučaju dužni smo RAZMOTRITI SVE TRI mogućnosti U ZAVISNOSTI OD PARAMETRA.

Pokazaćemo na primjerima!

ZADACI

Riješi jednačinu u zavisnosti od parametra a .

Vodi računa: x je nepoznata veličina u zadacima, parametar a se smatra poznatim. Tako članovi koji sadrže a ali ne sadrže x se prebacuju na desnu stranu jednakosti (poslije znaka =). Na lijevoj strani jednakosti (prije znaka =) treba da budu članovi koji sadrže x !

$$1) a(a^2 - x) = a - x$$

Prvo se oslobađamo zagrade množenjem. Zatim razdvajamo nepoznate članove od poznatih. Sa obje strane jednakosti izvlačimo zajednički djelilac ispred zagrade.

$$\begin{aligned} a(a^2 - x) &= a - x \\ a^3 - ax &= a - x \\ x - ax &= a - a^3 \\ (1 - a)x &= a(1 - a^2); \end{aligned}$$

Nakon toga, treba obratiti pažnju na činilac uz x , u našem slučaju to je $(1 - a)$.

- 1) Ako je $1 - a = 0$, što bi značilo da je $a = 1$, jednačina bi imala oblik:

$$\begin{aligned} (1 - 1)x &= 1(1 - 1^2) \\ 0x &= 0 \end{aligned}$$

Ovo je neodređena jednačina, koja ima beskonačno rješenja jer svaki broj pomnožen sa 0 daje 0 (x može biti bilo koji realan broj).

Tada pišemo

$$\mathbf{x \in \mathbb{R}} \text{ (} \mathbb{R} \text{ je skup realnih brojeva)}$$

- 2) Ako $1 - a \neq 0$, što bi značilo da $a \neq 1$, jednačina ima oblik:

$$(1 - a)x = a(1 - a^2)$$

Tada jednačinu rješavamo:

$$x = \frac{a(1 - a^2)}{1 - a}$$

$1 - a^2 = (1 - a)(1 + a)$, razlika kvadrata

Pa je

$$x = \frac{a(1 - a)(1 + a)}{1 - a}$$

Poslije skraćivanja razlomka, dobijamo

$$x = a(1 + a)$$

2)

$$\begin{aligned}a^2(x-1) &= 2ax-4 \\ a^2x-a^2 &= 2ax-4 \\ a^2x-2ax &= a^2-4 \\ a(a-2)x &= (a-2)(a+2).\end{aligned}$$

Za $a = 0$ jednađzba nema rješenja jer je $0 \cdot x = -4$ a takav x ne postoji, za $a = 2$ jednađzba je neodređena, za $a \neq 0$ i $a \neq 2$ rješenje jednađzbe je $x = \frac{a+2}{a}$.

3)

$$\begin{aligned}a^2(x-1) &= x+a \\ a^2x-a^2 &= x+a \\ a^2x-x &= a+a^2 \\ (a-1)(a+1)x &= a(a+1).\end{aligned}$$

Za $a = 1$ jednađzba nema rješenja, za $a = -1$ jednađzba je neodređena, za $a \neq 1$ i $a \neq -1$ rješenje jednađzbe je $x = \frac{a}{a-1}$.

4)

$$\begin{aligned}9a^2(x+1) &= 4+6ax \\ 9a^2x+9a^2 &= 4+6ax \\ 9a^2x-6ax &= 4-9a^2 \\ 3a(3a-2)x &= (2-3a)(2+3a).\end{aligned}$$

Za $a = 0$ jednađzba nema rješenja, za $a = \frac{2}{3}$ jednađzba je neodređena, za $a \neq 0$ i $a \neq \frac{2}{3}$ rješenje jednađzbe je $x = -\frac{3a+2}{3a}$.

5)

$$\begin{aligned}a^2(x-1) &= ax-1 \\ a^2x-a^2 &= ax-1 \\ a^2x-ax &= a^2-1 \\ a(a-1)x &= (a-1)(a+1).\end{aligned}$$

Za $a = 0$ jednađzba nema rješenja, za $a = 1$ jednađzba je neodređena, za $a \neq 0$ i $a \neq 1$ rješenje jednađzbe je $x = \frac{a+1}{a}$.

6)

$$\begin{aligned}a^2(2x-1) &= -4-4ax \\ 2a^2x-a^2 &= -4-4ax \\ 2a^2x+4ax &= a^2-4 \\ 2a(a+2)x &= (a-2)(a+2).\end{aligned}$$

Za $a = 0$ jednađzba nema rješenja, za $a = -2$ jednađzba je neodređena, za $a \neq 0$ i $a \neq -2$ rješenje jednađzbe je $x = \frac{a-2}{2a}$.

Domaći zadatak !!!

Riješi jednačine u zavisnosti od parametra a .

- $10 + 3(x - 2) = ax + 3$
- $1 - 3a + 5x = ax - 2a + 4x$
- $a^2x + 4 = a(x + 4)$